

Klinika ARVET

Vrcovická 2227, 397 01 Písek, tel.: 382 215 038, 603 496 589

MŮJ PES (KOČKA) MÁ ZUBNÍ KÁMEN

***Motto:** Zubní kámen a s ním spojené zánětlivé onemocnění závěsného aparátu zubu (parodontu, ozubice) je vůbec nejčastějším onemocněním u psů a koček starších 5 let.*

Zubní kámen se tvoří mineralizací **zubního plaku**. Míra tvorby zubního kamene je individuální, většinou se zubní kámen tvoří nadměrně u psů malých plemen (jezevčík, pudl, yorkshire teriér). Zuby se přirozeně čistí jazykem, pohyby tváří a kousáním. Velký vliv na usazování zubního kamene má postavení zubů- u plemen s krátkou hlavou jsou zuby usazeny v chrupu abnormálně a to vede ke zvýšenému usazování zubního kamene, stejně tak pokud se psovi/kočce nenechají vytrhnout mléčné zuby, které samy do věku 1/2 roku nevypadly. Tyto abnormálně postavené zuby omezují přirozenou samočistící schopnost dutiny ústní a vedou tak k nadměrnému usazování zubního kamene na problematických zubech. Zubní kámen sám o sobě není pro zvíře škodlivý, je to pouhá minerální usazenina. Problém způsobují **bakterie**, které na velice členitém povrchu zubního kamene nacházejí vynikající útočiště. Produkují celou řadu toxických látek a způsobují v dutině ústní **zánět**. Ten se nejčastěji lokalizuje na dásně a parodont. Někdy se může rozšířit na celou dutinu ústní. Zánět spolu s bakteriemi postupně způsobuje rozvolňování závěsného aparátu zubu, jehož následkem v počátku vznikají podél zubního kořene kapsy a choboty, ve kterých se bakteriím opět daří velice dobře, později se zuby začínají kývat a nakonec vypadávají. Je třeba dodat, že tento proces je velice bolestivý. Někteří psi ovšem dokážou kousat jen se dvěma ještě funkčními zuby, takže si majitelé bolesti často nevšimnou.

Zubní kámen je tvrdý, nehtem neodstranitelný nános na zubech, nejčastěji na špičácích a vzadu na horních stoličkách. U zvířat s onemocněním parodontu a dásní můžete pozorovat: **začervenání dásní a sliznic** v dutině ústní, **bolestivost** při kousání, při hře, při čištění zubů, a v důsledku pak třeba odmítání granulí, **zápach z tlamy**, **ústup dásní** -odhalování zubních kořenů, nadměrné slinění.

Zánětlivé onemocnění parodontu je často pro majitele velmi obtěžující zápachem z tlamy psa. Bohužel ale toto onemocnění může mít mnohem vážnější následky. Pokud pomineme bolestivost a ztrátu zubů v pokročilých případech, je to zejména riziko vzniku abscesů (zubních váčků), které se mohou provalit píštělí do nosní dutiny, do okolí oka, ven na tvář. Nezanedbatelné je také riziko vzniku zánětu kostí horní i dolní čelisti, které toto onemocnění doprovází. Takovéto vážné hnisavé zánětlivé procesy ohrožují celkové zdraví zvířete, protože bakterie a jejich toxiny se uvolňují do těla a krví mohou být rozneseny do jiných orgánů. Tam, pokud dojde k zachycení těchto bakterií, se mohou vyvinout stejná zánětlivá ložiska jako v dutině ústní. Zejména jsou ohroženy ledviny, játra, srdce a u samců prostata.

Řešením onemocnění parodontu je důkladné očištění zubů od zubního kamene, které se nejlépe provádí **ultrazvukovým odstraňovačem zubního kamene**. Toto ošetření se provádí v lehké anestezii. Před ošetřením geriatrických pacientů je vhodné předoperační vyšetření (vyšetření krve, rentgenologické vyšetření hrudníku, příp. EKG). Tak je možné rizika anestezie u pacientů minimalizovat. Na našem pracovišti provádíme velice šetrnou

inhalační anestezii. Při tomto způsobu anestezie pacient vdechuje směs kyslíku s anestetickým plynem, jehož koncentraci během zákroku můžeme měnit podle potřeby anestezie. Během zákroku sleduje anesteziolog hloubku anestezie na pacientovi samotném i za pomoci přístrojů (EKG, tepová a dechová frekvence, množství kyslíku v krvi, množství vydechovaného CO₂, krevní tlak, tělesná teplota). Tím je zaručeno maximální snížení anesteziologických rizik a s přijatelným rizikem lze uspávat i nemocná či stará zvířata.

Před zákrokem pacient dostane hladovku od 16,00 předchozího dne, voda se mu ponechá, druhý den majitel pacienta dopraví k nám a s jeho pomocí zavedeme pacientovi do žíly kanylu, kterou můžeme aplikovat léky a anestetika. Anestezie začne sedací-zklidněním léky, po kterých většinou zvíře ulehne, ale je stále při vědomí. U neklidných zvířat aplikujeme sedaci injekcí do svalu a kanylu zavádíme až později, abychom minimalizovali stres před anestezí. V této fázi můžeme s pacientem bezpečně manipulovat již sami a pouštíme proto majitele domů. Pacient dostává infuzi, antibiotika, léky proti bolesti a další anestetika. Po odstranění zubního kamene ultrazvukem provádíme ošetření chobotů a kapes pod dásněmi ručními nástroji, dále vytržení zubů, u kterých je to nutné, leštění zubů speciální leštící pastou a rotačním leštícím kotoučkem. Zuby jsou tak po zákroku hladké a zubní kámen se na nich neusazuje tak lehce. Zuby, které se kývou, se nedají zachránit a je nutné je vytrhnout. Svému majiteli již neslouží, přinášejí mu jenom bolest a ohrožují jeho zdraví pokračující infekcí. Abscesy a píštěle se dají vyléčit také pouze vytržením postiženého zubu. Majitel si pro pacienta přichází po době, kterou lze odhadnout po sedaci- pohybuje se od 45 minut až do hodiny a půl podle rozsahu ošetření. Pacienta předáváme při plném vědomí, a proto není potřeba již mít strach z možných komplikací (hlídat, aby zvířeti nezapadl jazyk atp.)

U pacientů s vážným postižením indikujeme před zákrokem antibiotika v tabletách, v jejichž aplikaci pokračujeme i několik dní po zákroku. Snižuje se tak krvácivost a bolestivost dásní při zákroku. U pacientů, kteří jsou na zákrok předvedeni včas a nemají ještě tak rozsáhlé onemocnění, stačí aplikace antibiotik jen těsně před zákrokem.

Týden po zákroku doporučujeme pacientovi krmit měkkou stravu- vařenou- kuře+rýže 1:4, konzervy nebo máčené granule. Majitel provádí výplachy desinfekčním roztokem (chlorhexidin) dvakrát denně. Výplach dutiny ústní desinfekčním roztokem se provádí nejlépe stříkačkou. Hojení je možné podpořit i každodenní aplikací enzymatického gelu. Po týdnu již bývá dutina ústní zhojena dostatečně, aby se mohlo přistoupit k dlouhodobým preventivním opatřením. Těmi jsou v pořadí od nejefektivnějšího k nejméně efektivnímu:

- čištění zubů kartáčkem a pastou
- výplachy desinfekčními roztoky
- krmení granulemi
- podávání účinných potravních doplňků
- podávání různých žvýkacích pamlsků.

Čištění zubů se provádí kartáčkem a zubní pastou. Nejvhodnější je *kartáček psí*- má štětiny vhodné tvrdosti a speciální tvar. Alternativně lze použít měkký dětský zubní kartáček. Použitelná je i dětská zubní pasta, ale lepší je speciální psí (kočičí), protože je pro žaludek nezávadná, nepění a navíc obsahuje enzymy rozkládající zubní plak a hlavně je ochucená, takže si pacienti na čištění snadno zvykají, protože jsou během čištění touto pastou vlastně odměňováni. Pokud nelze používat zubní kartáček, je možné opatřit si speciální návleky na prst z textilu nebo použít gázu. Vzhledem k tomu, že návyk na čištění je pro úspěšnou prevenci vzniku zubního kamene nezbytný, doporučujeme *psí zubní pastu* (je ochucená, neobsahuje jedovatý fluor, často navíc obsahuje účinné enzymy). U pacientů, kteří čištění odmítají, je vhodné začít s trpělivým nácvikem s ochucenou pastou. Navykání na čištění vyžaduje u některých zvířat velkou dávku trpělivosti, buďte na to připraveni. Pasta se nanese na prst a nechá se psovi zpočátku jen olíznout, nebo se mu natře na pysky, případně na zuby, ale jen do chvíle než pes začne jevit nelibost. V tu chvíli činnost přerušete a odmítavé chování

ignorujte. Po chvíli se k čištění vraťte a psa při vhodném chování neustále chvalte a odměňujte pastou nebo pamlskem, při nevhodném ignorujte a činnost přerušete. Takto postupně během několika dní se Vám může podařit propracovat se psovi do tlamy jen prstem s pastou, poté postupně zopakujte celý postup s kartáčkem na prst. Začínajte vždy ze strany a postupujte směrem dovnitř- psi nejlépe tolerují manipulaci v dutině ústní ze strany, nejhůře zepředu. Většinu psů při trpělivém postupu lze čištění naučit. Čištění se provádí krouživým pohybem směrem z dásně na zub. Nejlepší je *každodenní čištění*. Za odměnu je možné i po čištění podat psovi pamlsk nebo rovnou denní dávku krmiva (zbytky krmiva v dutině ústní nepředstavují pro rozvoj zubního kamene a zánětu závěsného aparátu zubu takové riziko jako pro vznik kazu u lidí). U agresivních jedinců, u kterých hrozí, že svého majitele pokoušou, se zřejmě jedná o poruchu chování- agresivitu vůči majiteli a proto se s námi poraďte o jejím řešení. Často to vyžaduje delší konzultaci a uplatnění celé řady opatření, ale při dobré vůli a trpělivosti je naděje na úspěch.

Výplachy desinfekčními roztoky jsou pomocným opatřením, které má za úkol snížit množství bakterií v tlamě, redukovat tak množství zubního plaku a tím snížit tvorbu zubního kamene a také omezit zánět dásní a ozubice, který se v pokročilých stádiích onemocnění parodontu objevuje. Používáme ho po zákroku v dutině ústní a dlouhodobě především u psů, kteří netolerují čištění zubů nebo jako doplněk k čištění. Vhodné je tlamu vyplachovat alespoň 2x denně. Roztoků existuje celá řada, jak lidských, tak psích, nejúčinnější desinfekční látkou pro dutinu ústní je chlorhexidin. Nejeftektivnější formou desinfekce dutiny ústní je podávání ochuceného desinfekčního roztoku pro psy *Vet-Aquadent* do pití, pes si tlamu desinfikuje nenásilným způsobem sám mnohokrát denně- při každém napití.

Krmení granulemi je dalším velice vhodným preventivním opatřením. Je prokázáno, že psům, kterým se krmí měkká strava se zubní kámen tvoří mnohem více než těm krměným granulemi. Po očištění zubů ultrazvukem a zahojení dásní již nebývá kousání pro psy a kočky bolestivé, je proto vhodné (pokud již nejsou granulemi krměni) na ně přejít. To by se mělo činit postupně během několika dní, aby se tak předešlo záživacím obtížím spojeným se změnou stravy. Existují granule- veterinární dieta *Hill's t/d*- přímo určené pro psy a kočky s nadměrnou tvorbou zubního kamene. U psů se granule vyrábí ve dvou velikostech-pro psy pod 7 kg *Hill's t/d mini* a pro větší psy *Hill's t/d large*. Výrobce dokonce provedl studii, která dokazuje, že zkrmování dietních granulí na čištění zubů u koček je účinnější než čištění zubů. Firma *Hill's* vyrábí i řadu preventivních granulí-*Oral care* - pro psy a kočky.

Dalším možným výběrem je krmivo od firmy *Eukanuba*, které v granulích pro všechny kategorie psů i koček obsahuje látky zabráňující usazování zubního kamene (*Dental care* formula). Tyto granule jsou efektivní i po namočení. Rádi Vám dáme vzorek tohoto krmění na ochutnání. Výrobce poskytuje navíc na chutnost svého krmiva záruku- pokud Vašemu miláčkovu nechutná, dostanete po přinesení krmění zpět do ordinace peníze.

Dieta od firmy *Royal Canin* (*dental*) by v sobě měla spojovat výhody předchozích dvou diet.

Podávání účinných potravních doplňků (*Plaque-Off*) je dalším možným příspěvkem k dobré domácí hygieně dutiny ústní. Jedná se o prášek vyrobený z mořských řas, který má v klinických studiích ověřený 30-40% účinek na snížení množství bakterií v tlamě, zápachu z tlamy, míru zánětu dásní a množství usazeného zubního kamene.

Žvýkání pamlsků k tomu určených je dalším vhodným doplňkovým opatřením. Je pro psa s onemocněním parodontu zdravou hrou. Existují žvýkací plátky napuštěné enzymy ve dvou velikostech pro každodenní žvýkání (*CET, Orozyme*). Doporučit lze také *Pedigree Dentastix* - pochoutku s tvarem, který zaručí co největší kontakt se zubem během žvýkání. Obecně lze doporučit všechny výrobky ze sušené kůže, sušené uši, pokud po nich zvíře nemá záživací obtíže.

Mnoho úspěchů v péči o zuby vašeho miláčka přeje MVDr. Kateřina Slabá.